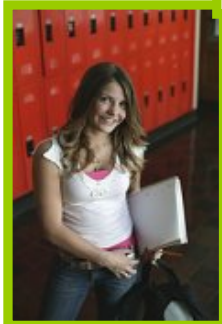

IRIS jaaranalyse 2005/2006

DSP – groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
T: +31 (0)20 625 75 37
F: +31 (0)20 627 47 59
E: dsp@dsp-groep.nl
W: www.dsp-groep.nl
KvK: 33176766 A'dam

Iris jaaranalyse 2005/2006

Amsterdam, 25 augustus 2006

Inhoud

1	Veiligheid op VO-scholen	3
2	Uitkomsten IRIS 2005/2006	5
2.1	Diefstallen en vechtpartijen	5
2.2	Trends	7
3	Reactie school	9
3.1	Scholen staan er niet alleen voor	9
3.2	Contact met politie	9
3.3	Contact met ouders	10
	Bijlagen	
Bijlage 1	Beschrijving IRIS-programma	12
Bijlage 2	Enquêtes onder leerlingen en personeel	14
	Contactgegevens	17

1 Veiligheid op VO-scholen

Het vergroten van de veiligheid en het bieden van goed onderwijs zijn doelstellingen waar politici van links tot rechts en alle onderdelen van de overheid zich met hart en ziel voor inzetten. De kranten staan dagelijks vol met berichten over beide onderwerpen. De combinatie van de twee, veiligheid op scholen, krijgt gelukkig ook meer en meer aandacht. Scholen kunnen hun doelstelling – het bieden van goed onderwijs – immers niet realiseren als leerlingen zich op school onveilig voelen, beroofd worden of, nog erger, worden onderdrukt en stelselmatig worden uitgesloten. Veiligheid is een basisvoorwaarde om goed te kunnen leren.

Daarnaast is het natuurlijk belangrijk om te voorkomen dat kinderen op school de verkeerde dingen leren: scholen moeten niet een plek worden waar beginnende criminelen de finesses van het vak kunnen leren. De schoolgaande jeugd heeft nog de leeftijd waarop verkeerd gedrag kan worden bijgestuurd in een gewenste richting.

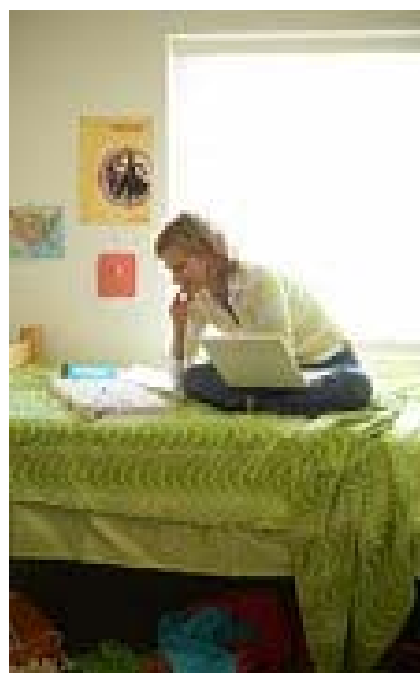
Maar dat gaat niet vanzelf: scholen moeten willen investeren als het ze ernst is om een veilige leeromgeving te creëren en bij misstanden corrigerend op te treden.

Enquêtes onder leerlingen en personeel

Om de veiligheid op school te kunnen vergroten, is het essentieel dat men weet wat er mis gaat. Er zijn verschillende methoden om daarachter te komen. Er worden af en toe enquêtes gehouden onder leerlingen en schoolpersoneel om in kaart te brengen hoe veilig ze zich voelen op school en welke incidenten er precies gebeuren. Allerlei instanties, waaronder de scholen zelf, maar ook het Ministerie van Onderwijs en de Onderwijsinspectie, gebruiken de uitkomsten van dat soort onderzoek om een goed veiligheidsbeleid te ontwikkelen. Enquêtes geven veel inzicht, maar zijn relatief kostbaar in tijd en geld en kunnen eigenlijk niet vaker dan één keer per jaar worden gehouden. Dat betekent dat de resultaten vaak met enige vertraging beschikbaar komen en dat het vrij lang duurt voordat je weet of zich verbeteringen hebben voorgedaan.

Incidentenregistratie met IRIS

Maar enquêtes zijn niet de enige manier om de veiligheid op een school in kaart te brengen. Ook incidentenregistratie door scholen zelf is een goede manier om te meten welke incidenten er precies gebeuren op school, wie er bij betrokken zijn, wat de gevolgen waren en, minstens zo belangrijk, wat je kan doen om herhaling te voorkomen. Meer dan tweehonderd scholen voor voortgezet onderwijs (VO) gebruiken

hiervoor het programma IRIS: Incidenten Registratie In School. Omdat het registreren via een website gebeurt, is het mogelijk om alle gegevens gezamenlijk te analyseren en een landelijk beeld te schetsen. In het rapport dat u nu leest, beschrijven wij welke incidenten er zijn geregistreerd in het schooljaar 2005/2006. Ook maken we een vergelijking met voorgaande jaren en gaan we in op de verhalen achter de cijfers.

Binnenkort zullen de uitkomsten van deze analyse worden toegestuurd aan alle scholen die met IRIS werken. Dat leidt tot een verdere verdieping waar wij ook nog over zullen rapporteren. Hoe belangrijk het ook is om problemen goed te meten, het gaat natuurlijk om het ontwikkelen van een succesvolle aanpak die de veiligheid op scholen blijvend vergroot. Dat onderwerp krijgt de komende tijd alle aandacht.

2 Uitkomsten IRIS 2005/2006

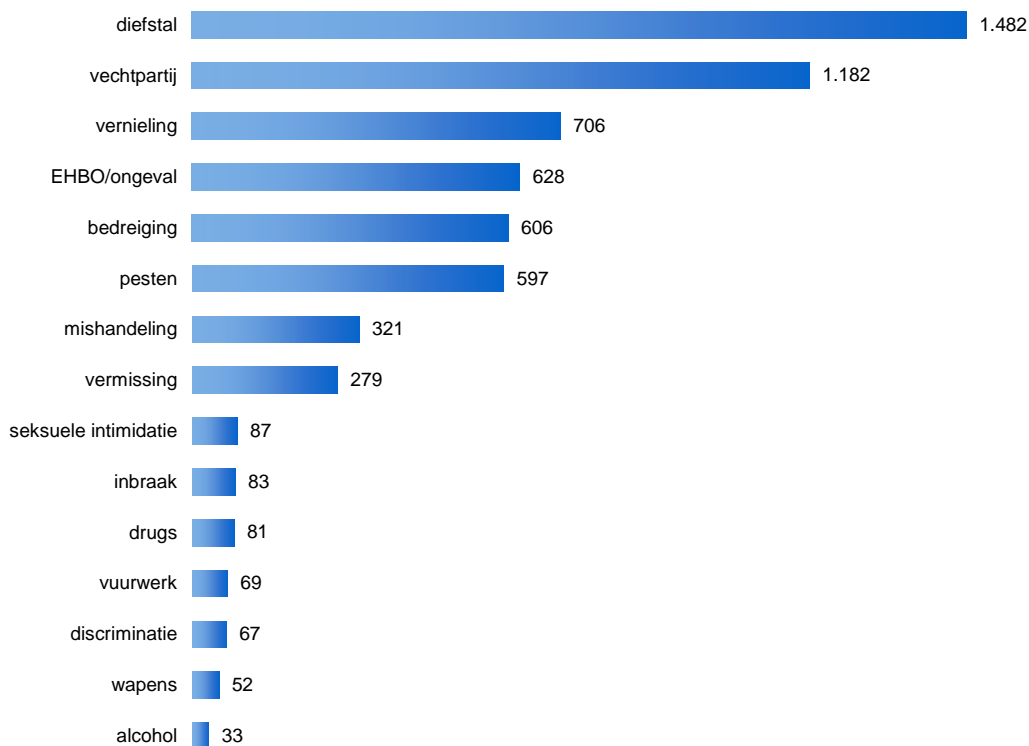
2.1 Diefstallen en vechtpartijen

Diefstallen komen over het schooljaar 2005/2006 het meeste voor in IRIS. In totaal zijn er bijna vijftienhonderd diefstallen geregistreerd. Dat is een kwart van alle geregistreerde incidenten (24%). Deze analyse is gebaseerd op 120 schoolvestigingen die met IRIS werken. Dat betekent dat er gemiddeld twaalf diefstallen per vestiging zijn geregistreerd, of één diefstal per maand.

De aantallen per school lopen enorm uiteen: zo is er een school waar maar liefst zestig diefstallen zijn geregistreerd, maar er zijn ook scholen die geen enkele diefstal hebben geregistreerd. Het maakt heel veel uit op welke incidenten een school zich wil richten.

Scholen beschrijven ook om wat voor soort diefstal het ging. Meestal gaat het om portemonnees waar geld en pasjes uit worden gestolen. De bedragen variëren van enkele euro's tot honderden euro's. Soms, zo blijkt, gaat het om gecoördineerde acties: in een bepaalde klas waren er vijf leerlingen die hun geld ineens kwijt waren. Ook fietsen of onderdelen van fietsen zoals zadels en wielen zijn vrij gewild bij dieven. Daarnaast blijkt dat tijdens het sporten vrij regelmatig spullen uit kleedkamers en tassen verdwijnen.

Grafiek 2.1 Aantal incidenten in IRIS 2005/2006 (N = 6272)

Vechtpartijen

Er zijn bijna twaalfhonderd vechtpartijen geregistreerd. Dat komt neer op een vijfde (19%) van alle geregistreerde incidenten. Bij de vechtpartijen gaat het opvallend vaak om incidenten die met een kleine aanleiding beginnen en daarna uit de hand lopen.

Meestal hebben de vechtpartijen geen grote gevolgen, maar er zijn ook ernstige incidenten

Een groot deel van de vechtpartijen speelde zich af tussen twee jongens. Zeldzamer zijn vechtpartijen tussen meisjes. Soms loopt het echt uit de hand: er zijn ook massale vechtpartijen beschreven tussen twee klassen of tussen groepen leerlingen van verschillende scholen.

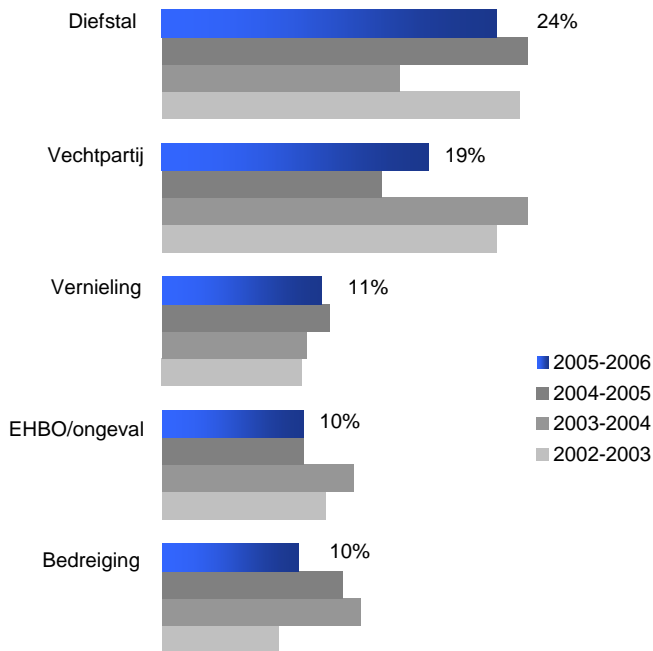
Andere incidenten

Minder voorkomend zijn incidenten als vernieling (11%), bedreiging (10%) en pesten (10%). Als iets niet vaak voorkomt, wil dat echter niet automatisch zeggen dat het niet ernstig is. Eén op de twintig incidenten is bijvoorbeeld een mishandeling en ook wapenbezit, seksuele intimidatie, drugsbezit en discriminatie komen voor. Deze laatste vier incidenten vormen elk één procent van het totaal, maar krijgen terecht veel aandacht van de scholen.

2.2 Trends

Omdat er al sinds het schooljaar 2002/2003 met IRIS wordt gewerkt, kunnen we de afgelopen vier schooljaren ook met elkaar vergelijken. Hieruit blijkt dat er wel trends zijn in de incidenten die zich op scholen voordoen, maar dat het beeld in het algemeen toch vrij constant is.

Grafiek 2.2 Top vijf incidenten in IRIS 2002-2006

De vergelijking van de afgelopen vier schooljaren laat duidelijk zien dat de top vijf van incidenten zeer constant is. Diefstallen en vechtpartijen voeren ieder jaar de lijst aan. Daarna volgen vernielingen, ongevallen en bedreigingen. Deze vijf incidenttypen vormen elk jaar ongeveer drie kwart van alle incidenten.

Pesten

Maar er gebeurt nog meer. Het aantal keren dat pesten in IRIS wordt geregistreerd neemt fors toe. Ten opzichte van vorig schooljaar is het aantal pesterijen verdubbeld van 5 procent naar 10 procent van alle incidenten. Dat kan natuurlijk betekenen dat leerlingen twee keer zo vaak zijn gaan pesten. Maar dat is niet waarschijnlijk. Een veel aannemelijker verklaring is het feit dat de scholen die met IRIS werken meer aandacht hebben gekregen voor pesten.

De meeste pesterijen zijn eigenlijk vrij subtiel: het laten dichtvallen van een deur vlak voordat iemand daar doorheen wil lopen, het wegpakken van een boek van een tafel, gaan fluisteren als een bepaalde leerling voorbij loopt. De laatste tijd valt op hoe vaak er wordt gepest via internet (MSN) of mobiele telefoons (SMS). Maar er zijn ook pesterijen die veel explicieter zijn en eigenlijk net zo goed als belediging, bedreiging of zelfs als vechtpartij hadden kunnen worden geregistreerd.

Vaak horen wij dat scholen pas echt merken hoe vaak er bij hun wordt ge-

pest op het moment dat ze besloten er echt iets tegen te doen. Die scholen hebben bijvoorbeeld een pestprotocol opgesteld waarin staat wat pesten precies is, wat het personeel moet doen als ze zien dat een leerling wordt gepest en, misschien wel het belangrijkste, dat pesten niet wordt geaccepteerd of goedgepraat. Registratie van pesten in IRIS hoort bij een serieuze aanpak van het probleem.

En kennelijk begint die aanpak te werken: pesten maakt momenteel negen procent uit van alle incidenten die in IRIS worden geregistreerd. Maar dat is een gemiddelde: scholen die het probleem echt serieus nemen kunnen nog veel meer voorbeelden vinden. Zo is er bijvoorbeeld een school die maar liefst driehonderdvijftig voorvallen van pesten heeft geregistreerd in het schooljaar 2005/2006. Dat lijkt misschien een ongelooflijk hoog aantal, maar waarom zou het niet kunnen kloppen? En keer het eens om: zou het probleem minder groot zijn als het niet was geregistreerd? Natuurlijk niet. Deze school kan door dit grote aantal incidenten een heel goed beeld krijgen van de slachtoffers, de daders, de tijdstippen waarop het gebeurt en de plekken waar gepest wordt. Door op deze manier te werken, is de kans veel groter geworden dat de maatregelen die tegen pesten worden genomen, zin zullen hebben.

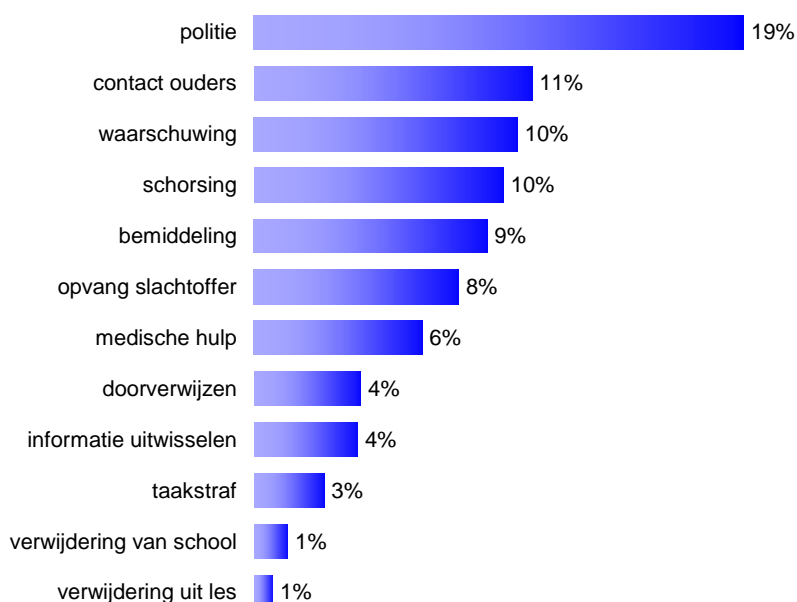
3 Reactie school

3.1 Scholen staan er niet alleen voor

Scholen werken samen met allerlei partners: ouders, politie, gemeente, welzijnsinstellingen. Bij bepaalde incidenten kan het nodig zijn om contact op te nemen met iemand van buiten school.

In IRIS kan ook worden geregistreerd wat de school heeft gedaan in reactie op het incident. Hebben ze de politie gebeld, hebben ze contact opgenomen met de ouders of hebben ze iets anders gedaan? Het blijkt dat er geen standaard recepten voor zijn: elke school reageert weer anders op incidenten en elk incident kan een andere reactie opleveren.

Grafiek 3.1 Reactie van school op incident

3.2 Contact met politie

De meest voorkomende reactie van scholen op een incident is contact opnemen met de politie. Eén vijfde van alle incidenten die in IRIS zijn geregistreerd is ook gemeld aan de politie. In een deel van die gevallen, iets meer dan de helft, is er ook aangifte gedaan. Als er een inbraak is geweest, wordt dit in drie kwart van de gevallen aan de politie gemeld (75%). Ook diefstal, vermissingen en vuurwerk worden vaker dan andere incidenten aan de politie doorgegeven; ongeveer een derde van deze incidenten wordt gemeld.

Maar de politie krijgt het bijna nooit te horen als iemand wordt gepest of gediscrimineerd. Pesten wordt in twee procent van de gevallen gemeld, discriminatie in zes procent. Ook het meenemen of gebruiken van drugs wordt

opvallend genoeg bijna nooit aan de politie gemeld (8%).

De politie wil graag horen wat er misgaat op scholen. Als ze informatie krijgen over 'kleine' incidenten, kunnen ze immers beter en sneller reageren als er echt iets misgaat. Ook kunnen ze voor bepaalde probleemleerlingen een dossier opbouwen, waardoor het eenvoudiger wordt om in te grijpen als dat nodig wordt.

Maar scholen maken klaarblijkelijk een iets andere afweging. Natuurlijk is het ook niet noodzakelijk om ieder incident altijd aan de politie door te geven; scholen kunnen sommige problemen prima zelf aanpakken en oplossen. Toch is het de vraag of het niet beter zou zijn om de politie wat meer en wat beter te informeren over wat er op school allemaal misgaat.

Op basis van de ervaringen in een aantal gemeenten kunnen we in elk geval concluderen dat het verreweg het beste werkt als politie en scholen regelmatig contact hebben met elkaar. In sommige gemeenten worden zelfs convenanten gesloten tussen scholen en politie om gemaakte afspraken vast te leggen en een beleid voor de lange termijn te ontwikkelen. Door regelmatig bij elkaar te komen en over veiligheid op school te praten ontstaat een vertrouwensrelatie en blijkt het prima mogelijk om afspraken te maken over het uitwisselen van informatie waar beide partijen zich in kunnen vinden.

3.3 Contact met ouders

Uit IRIS blijkt dat scholen slechts bij één op de negen incidenten (11%) contact opnemen met de ouders. Maar scholen maken wel onderscheid tussen verschillende soorten incidenten. Als een leerling alcohol gebruikt op school, wordt dit relatief vaak aan de ouders gemeld (28%). Ook als er een ongeluk is gebeurd waar EHBO bij nodig was, wordt dit relatief vaak gemeld (23%). Ook als de leerling afwezig was horen de ouders het vrij vaak (22%). Maar daar staan incidenten tegenover die nauwelijks worden gemeld aan de ouders: pesten (8%), discriminatie (6%) of het meebrengen van vuurwerk naar school (5%).

Uit ander onderzoek blijkt dat ouders graag op de hoogte willen worden gebracht door de school als hun kind betrokken is bij een incident. Vooral als er een geweldsincident is, wil men dat graag horen.¹ Dat blijkt nog lang niet overal te gebeuren: vechtpartijen, mishandelingen en bedreigingen worden in één op de zes gevallen aan de ouders doorgegeven.

Overigens geldt hier ook weer dat het verschil tussen scholen groot kan zijn. Er is bijvoorbeeld een school die ruim een kwart van alle incidenten aan de ouders meldt. Maar er zijn ook twee scholen die slechts in één op de honderd gevallen contact opnemen met de ouders van het kind.

Noot 1 Zie: *Onderwijsmeter 2006*, uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Bijlagen

Bijlage 1 Beschrijving IRIS-programma

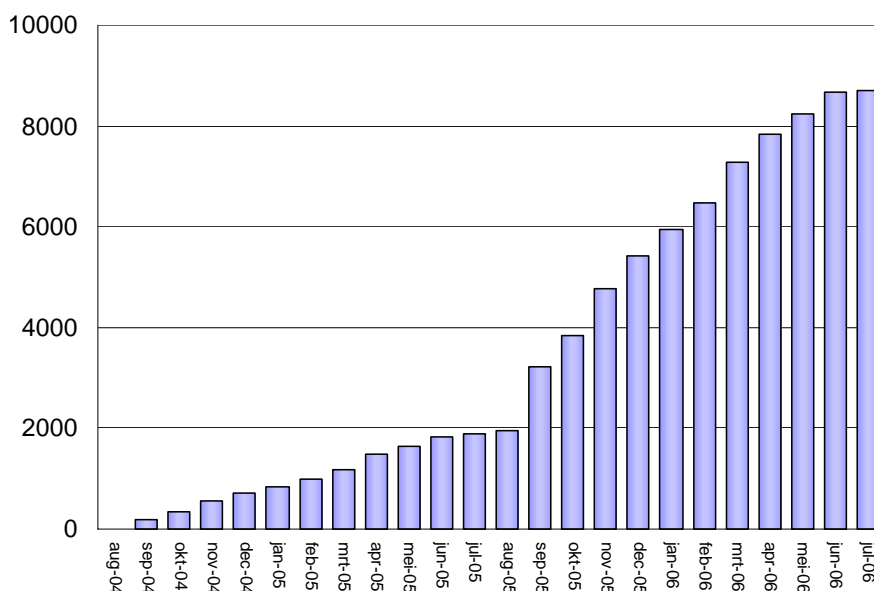
Ontwikkeling IRIS

De eerste versie van IRIS is in 2001 ontwikkeld voor de BVE-Raad. Het jaar daarna is een aangepaste versie gemaakt voor het Amsterdamse project Veilig In en Om School (VIOS) waarna het uitgebreid is getest en vergeleken met andere programma's die incidenten kunnen registreren. In het schooljaar 2003/2004 is een verbeterde versie ingevoerd op veertig Amsterdamse scholen voor voortgezet onderwijs die meededen aan het VIOS-netwerk. In het schooljaar 2004/2005 is voor de gemeente Rotterdam en de regio Kennemerland een webversie van IRIS gebouwd (www.irisvo.nl). Deze versie van IRIS is erg populair: inmiddels gebruiken meer dan 200 schoolvestigingen door heel Nederland het programma.

IRIS groeit

Sinds de start van de webversie van IRIS neemt het gebruik sterk toe. Er zitten momenteel (zomer 2006) ruim achtduizend incidenten in de database van IRIS. Maar liefst zesduizend daarvan zijn geregistreerd in het schooljaar 2005/2006. Dat aantal is groot genoeg om enkele trends te ontdekken en aan te geven hoe het zit met de veiligheid op het Nederlandse voortgezet onderwijs.

Grafiek 1 Aantal incidenten geregistreerd in IRIS per maand (augustus 2004 t/m juli 2006 – cumulatief)

Registratie

De personen die met IRIS werken: registratoren

Het programma IRIS werkt via internet. Dat betekent dat het vrij eenvoudig is om op een school meerdere personen te autoriseren om incidenten in IRIS in te voeren. Het is aan de school om te bepalen hoeveel mensen dit moeten zijn.

Op de 120 vestigingen waar incidenten zijn geregistreerd waren in het schooljaar 2005/2006 in totaal 380 registratoren actief. Dat komt gemiddeld neer op drie registratoren per schoolvestiging. Maar ook hier zijn de verschillen tussen scholen groot. Zo is er een school waar maar liefst achtentwintig personen incidenten invoeren. Ook zijn er scholen met achttien, twaalf of tien registratoren. Daar tegenover staan bijna vijftig schoolvestigingen (ruim een derde van het totaal) waar maar één persoon incidenten registreert.

De ervaring leert dat de kwaliteit van de registraties het hoogst is op scholen waar meerdere personen registreren. Ook blijkt dat het het beste werkt als die personen allemaal een andere functie hebben, bijvoorbeeld een conciërge, een docent, een directielid en een overblijfmoeder. Want iedereen ziet andere dingen en niemand kan alles zien.

Aantal incidenten per regulator

Als we alle incidenten delen door het aantal registratoren, komen we uit op een gemiddelde van zestien incidenten per regulator in het schooljaar 2005/2006. Dat is dus ruim één incident per regulator per maand. Maar de verschillen tussen registratoren zijn, alweer, erg groot. Er zijn bijvoorbeeld personen die meer dan honderd incidenten hebben geregistreerd. Maar er zijn ook registratoren bij die precies één incident hebben ingevoerd in het hele schooljaar.

De regulator met de meeste incidenten op zijn naam, voerde maar liefst 723 incidenten in IRIS in. Samen met nog tien andere personen die meer dan honderd incidenten invoerden, zorgde hij voor de helft van alle incidenten. Drie procent van de registratoren voerde dus vijftig procent van alle incidenten in.

Daaruit blijkt hoe 'scheef' de registratie nog altijd is: sommige scholen beschouwen incidentenregistratie als iets waar ze alleen maar af en toe aandacht aan hoeven te geven. Andere scholen hebben IRIS aangegrepen om echt aan de slag te gaan met veiligheidsbeleid, gebaseerd op feiten en trends en niet op afzonderlijke incidenten. Hopelijk leiden de positieve ervaringen op de scholen die veel registreren, tot een toename van het aantal scholen dat serieus met IRIS werkt.

Bijlage 2 Enquêtes onder leerlingen en personeel

IRIS is een programma waarmee scholen incidenten kunnen registreren. Maar medewerkers op school krijgen niet alle incidenten te horen: veel incidenten waar leerlingen het slachtoffer van worden, blijft verborgen voor het personeel. Met IRIS kan dus (nog) nooit de hele werkelijkheid in kaart worden gebracht. Om te achterhalen wat er in totaal allemaal gebeurt op een school, is onderzoek nodig.

Er is de laatste jaren al vrij veel onderzoek gedaan naar veiligheid en incidenten op scholen voor voortgezet onderwijs (VO). In dat soort onderzoek krijgen leerlingen en personeelsleden meestal een vragenlijst voorgelegd waarin wordt gevraagd hoe vaak ze zelf slachtoffer zijn geworden van incidenten (slachtofferschap). Aan leerlingen wordt vaak ook nog gevraagd hoe vaak ze zelf dergelijke voorvallen hebben gepleegd (daderschap).

Slachtofferschap onder leerlingen

Een voorbeeld van een onderzoek onder leerlingen en personeel is in 1998 uitgevoerd door DSP-groep in opdracht van de gemeente Amsterdam. Wij hebben in dat jaar een schriftelijke enquête gehouden onder de helft van alle scholieren en alle personeelsleden in het voortgezet onderwijs. In de vragenlijst werd een lijst met incidenten voorgelegd en de vraag was hoe vaak men daar zelf het slachtoffer van was geworden. Aan leerlingen werd ook nog gevraagd hoe vaak ze zelf de dader van een voorval waren geweest.

Tabel 1 Incidenten onder leerlingen Amsterdamse VO-scholen (1997-1998)

Aantal incidenten per leerling per jaar	8
- waarvan ernstig ²	3
Percentage bekend bij iemand van school	15%
Percentage bekend bij de politie	1%

Bron: DSP-groep, Onderzoek onder leerlingen Amsterdamse VO-scholen (1998).
Zie: <http://www.vios-amsterdam.nl/main.asp?sid=409>.

In het schooljaar 1997-1998 werd elke leerling in het voortgezet onderwijs in Amsterdam gemiddeld acht keer slachtoffer van een incident. Incidenten als vernieling, bekladding, schelden en pesten kwamen het meeste voor. Daarna volgden incidenten als bedreigingen, mishandeling en vechtpartijen. Verreweg de meeste incidenten spelen zich tussen leerlingen af zonder dat iemand van de school hier ooit iets over hoort. Van alle incidenten wordt ongeveer één op de honderd aan de politie doorgegeven.

Noot 2 Uit de lijst van 21 verschillende incidenten zijn de volgende zeven als 'ernstig' geclassificeerd: slaan/schoppen leerling of personeel, lastig vallen (duwen/trekken), afpersing of chantage door te dreigen met geweld, seksuele misdragingen, mishandeling van leerling of personeel met wapen, bedreiging van leerling of personeel met wapen.

Slachtofferschap onder schoolpersoneel

Niet alleen leerlingen, maar ook docenten bleken regelmatig het slachtoffer van incidenten te worden. De percentages waren weliswaar lager dan bij de leerlingen, maar nog altijd erg hoog. Docenten werden gemiddeld zes keer per jaar slachtoffer van een incident. Dat bleek niet alleen uit de slachtoffer-enquêtes onder personeelsleden zelf, maar ook uit het daderonderzoek onder de leerlingen. Zo gaf bijvoorbeeld één procent van alle leerlingen toe dat ze het afgelopen schooljaar een docent hadden bedreigd met een wapen. Nog eens één procent zei een personeelslid te hebben mishandeld.

Incidentenregistratie voor een bewust veiligheidsbeleid

Dit onderzoek in Amsterdam was niet het enige in zijn soort: ook ander onderzoek liet zien dat er veel misgaat op scholen en, minstens zo belangrijk, dat veel scholen nauwelijks zicht hebben op de omvang en de ernst van de problemen. Kennelijk is er dus echt iets aan de hand op scholen en daar moet wat aan gedaan worden.

Het erkennen van een probleem is een belangrijke eerste stap in de goede richting. Maar hoe kan een school er voor zorgen dat de veiligheid wordt verbeterd? In elk geval moet de school weten welke problemen er precies spelen: welke incidenten gebeuren er, waar gebeuren ze en wanneer gebeuren ze? Ook wil je weten welke leerlingen en personeelsleden er bij betrokken waren. Tot slot wil je natuurlijk ook kunnen monitoren of maatregelen het gewenste effect hebben.

VIOS Amsterdam

In Amsterdam heeft de gemeente naar aanleiding van het onderzoek uit 1998 besloten een veiligheidsnetwerk op te richten voor alle scholen in het voortgezet onderwijs: Veilig In en Om School (VIOS). Dit netwerk voorziet scholen van informatie over veiligheid en zorgt voor het uitwisselen van ervaringen in drie regionale netwerken. Op elke school is een veiligheidscoördinator aangesteld die deel uitmaakt van het regionale netwerk. De coördinatoren werken met elkaar samen om problemen die afzonderlijke scholen overstijgen aan te kunnen pakken, bijvoorbeeld in het openbaar vervoer op weg naar school of in een winkelcentrum waar leerlingen na schooltijd rondhangen. Een speciaal project dat liep van 2001 tot en met 2004 was de ontwikkeling en invoering van een systeem voor incidentenregistratie. Dit traject heeft geleid tot de bouw van IRIS: Incidenten Registratie In School.³
Zie: www.vios-amsterdam.nl.

Het lijkt zo logisch om op elke school gewoon een systeem voor incidentenregistratie in te voeren. Maar dat bleek makkelijker gezegd, dan gedaan. Dat kwam ten eerste doordat bestaande administratiesystemen niet geschikt waren voor het registreren van incidenten. Er moest dus een nieuw systeem worden ontworpen en gebouwd. Ten tweede bleek het veel tijd en moeite te kosten om zo'n registratiesysteem te implementeren. Incidenten komen niet

Noot 3 De eerste versie van IRIS is overigens gemaakt voor de BVE-Raad.

'vanzelf' terecht in een registratiesysteem – hiervoor is een goede organisatie nodig. Ten derde bleek dat scholen eigenlijk niet op een structurele manier aan veiligheid werkten: meestal werden op basis van incidenten allerlei vergaande maatregelen ingevoerd, zonder dat men zich afvroeg of hiermee wel de oorzaken van het probleem werden aangepakt.

Contact

DSP-onderwijs
van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
T: 020 6257537
F: 020 6274759
W: www.dsp-groep.nl

Dhr. Sjoerd Boersma
Senior projectleider/partner
DSP-groep
T 020 6257537
E sboersma@dsp-groep.nl

Dhr. Tol Noutsis
Medewerker communicatie
DSP-groep
T 020 6257537
tnoutsis@dsp-groep.nl